

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Tadeja ROVTAR

**RABA IN PORABA SADJA NA OBMOČJU SELŠKE
DOLINE**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Tadeja ROVTAR

RABA IN PORABA SADJA NA OBMOČJU SELŠKE DOLINE

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

USE AND CONSUMPTION OF FRUIT IN THE SELŠKA VALLEY

B. SC. THESIS
Professional Study Programmes

Ljubljana, 2016

Diplomsko delo je zaključek Visokošolskega strokovnega študija Kmetijstvo - agronomija in hortikultura. Delo je bilo opravljeno na Katedri za sadjarstvo, vinogradništvo in vrtnarstvo Oddelka za agronomijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Študijska komisija Oddelka za agronomijo je za mentorico diplomskega dela imenovala prof. dr. Metko HUDINA.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednica: prof. dr. Zlata LUTHAR
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Članica: prof. dr. Metka HUDINA
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Gregor OSTERC
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Podpisana izjavljam, da je diplomsko delo rezultat lastnega raziskovalnega dela. Izjavljam, da je elektronski izvod identičen tiskanemu. Na univerzo neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve avtorskega dela v elektronski obliki in reproduciranja ter pravico omogočanja javnega dostopa do avtorskega dela na svetovnem spletu preko Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete.

Tadeja ROVTAR

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

- ŠD Vs
- DK UDK 634.11(043.2)
- KG sadjarstvo/sadje/jablana/poraba
- AV ROVTAR, Tadeja
- SA HUDINA, Metka (mentor)
- KZ SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
- ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
- LI 2016
- IN RABA IN PORABA SADJA NA OBMOČJU SELŠKE DOLINE
- TD Diplomsko delo (Visokošolski strokovni študij)
- OP XI, 26, [3] str., 4 pregl., 12 sl., 11 vir.
- IJ sl
- JI sl/en
- AI V diplomskem delu smo proučevali, katere vrste sadja uporabljajo, pridelujejo in predelujejo v gospodinjstvih Selške doline in ali se navade razlikujejo glede na kraj bivanja (mesto, vas). Za namen raziskave smo maja 2016 anketirali 100 oseb iz Železnikov, Selc in okoliških vasi. Vprašanja so se nanašala na gospodinjstvo. Iz anketiranja smo ugotovili, da imajo prebivalci Selške doline radi sadje, saj ga 88,4 % vseh anketirancev uživa vsaj enkrat dnevno. Najbolj pogosto uživajo sveže sadje, in sicer 98,2 % anketirancev, ki živijo v vasi in 86,7 % tistih, ki živijo v mestu. Uporabljajo tudi kompote, džeme in suho sadje. Največ anketiranih iz mesta (44,4 %) na teden zaužije 2,0 – 4,0 kg sadja, 35,6 % zaužije 0,5 – 2,0 kg sadja na teden, 11,1 % zaužije 4,0 – 6,0 kg sadja na teden, 6,7 % zaužije do 0,5 kg sadja na teden in le 2,2 % anketirancev iz mesta zaužije več kot 6 kg sadja na teden. 30,9 % anketirancev, ki živijo v vasi, zaužije 0,5 – 2,0 kg ali 2,0 – 4,0 kg sadja na teden, 18,2 % zaužije 4,0 – 6,0 kg sadja na teden, 14,5 % zaužije več kot 6,0 kg in 5,5 % zaužije manj kot 0,5 kg sadja na teden. Več oseb iz vasi (94,8 %) kupuje sadje v trgovini kot tistih, ki živijo v mestu (88,9 %), medtem ko več anketirancev iz mesta kupuje sadje še na tržnici ali pri kmetu. V povprečju več prebivalcev vasi doma prideluje sadje kot tistih iz mesta. Na domačem vrtu največ pridelujejo jabolko, jagodo, hruško, češnjo, slivo, malino, oreh ter rdeči in črni ribez. Veliko sadja anketiranci tudi predelujejo na različne načine. Tisti, ki živijo na vasi, več sadja posušijo ali predelajo v žganje, medtem ko več anketiranih iz mesta iz mandarine, pomaranče in kivija pripravlja sveži sok. Sadje uporabljajo še za sladice.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- ND Vs
- DC UDC 634.11(043.2)
- CX fruit growing/fruit/apple/use
- AU ROVTAR, Tadeja
- AA HUDINA, Metka (supervisor)
- PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
- PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
- PY 2016
- TI USE AND CONSUMPTION OF FRUIT IN THE SELŠKA VALLEY
- DT B. Sc. Thesis (Professional Study Programmes)
- NO XI, 26, [3] p., 4 tab., 12 fig., 11 ref.
- LA sl
- AL sl/en
- AB In the thesis we tried to determine which fruit species were used, produced or processed in households of Selška Valley and or habits vary according to place of residence (city, village). For the purpose of this research 100 people from Železniki, Selce and the surrounding villages was surveyed in May 2016. Questions were related to the household. From the survey, we found that the inhabitants of the Selška valley like fruit, because 88.4 % of all respondents consumed fruit at least once a day. The most frequently consumed fresh fruit, namely 98.2 % of the respondents who live in villages and 86.7 % of those who live in the city. They also use the compotes, jams and dried fruits. Most of the respondents from cities (44.4 %) consume 2.0 to 4.0 kg of fruit per week, 35.6 % consumed 0.5 to 2.0 kg of fruit per week, 11.1 % consumed 4.0 to 6.0 kg of fruit per week, 6.7 % consumed less than 0.5 kg of fruit per week and only 2.2 % of respondents from the site consumes more than 6 kg of fruit per week. 30.9 % of respondents who live in villages, consumed 0.5 to 2.0 kg or 2.0 to 4.0 kg of fruit per week, 18.2 % consumed 4.0 to 6.0 kg of fruit per week, 14.5 % consumed more than 6.0 kg, and 5.5 % consumed less than 0.5 kg of fruit per week. More people from the villages (94.8 %) buys fruit in the store, such as those who live in the city (88.9 %), while more respondents from the town buys fruits at farmers' markets or farmer. Large number inhabitants of the village grown fruits at home as those from the city. In the home garden the most cultivated were apple, strawberry, pear, cherry, plum, raspberry, walnut and red and black currants. Many fruits respondents also processed in different ways. Those who live in the village more fruits dried or processed into brandy, while more surveyed from the city prepare fresh juice of mandarins, oranges and kiwi. Fruit still used for desserts.

KAZALO VSEBINE

	str.
KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA (KDI)	III
KEY WORDS DOCUMENTATION (KWD)	IV
KAZALO VSEBINE	V
KAZALO PREGLEDNIC	VII
KAZALO SLIK	VIII
KAZALO PRILOG	IX
1 UVOD	1
1.1 VZROK ZA RAZISKAVO	1
1.2 NAMEN RAZISKAVE	1
2 PREGLED LITERATURE	2
2.1 LEGA SELŠKE DOLINE	2
2.2 NASELJA IN PREBIVALCI	2
2.3 KAMNINE SELŠKE DOLINE	3
2.4 PODNEBJE V SELŠKI DOLINI	3
2.5 KMETIJSTVO V SELŠKI DOLINI	5
2.5.1 Kmetijstvo v Selški dolini nekoč	5
2.5.2 Kmetijstvo v Selški dolini danes	5
2.5.3 Razvoj kmetijstva in sadjarstva v Selški dolini	6
2.6 PRIDELAVA IN PORABA SADJA V SLOVENIJI	6
2.7 PRIDELAVA IN PORABA SADJA V EVROPSKI UNIJI	7
3 MATERIALI IN METODE DE LA	11
3.1 IZVEDBA ANKETIRANJA	11
3.2 OBDELAVA PODATKOV	11
4 REZULTATI	12
4.1 SESTAVA ANKETIRANEGA PREBIVALSTVA	12
4.2 ŠTEVILO ČLANOV GOSPODINJSTVA	12
4.3 PRIDELAVA SADJA	13
4.4 UPORABA SADJA	14
4.5 PREDELAVA SADJA	16
4.6 NAČIN UŽIVANJA SADJA V GOSPODINJSTVU	17
4.7 KUPOVANJE SADJA	18
4.8 POGOSTOST UPORABE SADJA V GOSPODINJSTVU	19
4.9 KOLIČINA ZAUŽITEGA SADJA V GOSPODINJSTVU	20
5 RAZPRAVA IN SKLEPI	21
5.1 RAZPRAVA	21

5.2 SKLEPI	23
6 POVZETEK	24
7 VIRI	26
ZAHVALA	
PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Preglednica 1: Število prebivalcev naselij Selške doline skupaj in po spolu (Prebivalci ..., 2016)	2
Preglednica 2: Letna količina padavin po meteoroloških postajah v Selški dolini (Arhiv ..., 2016)	4
Preglednica 3: Število dni s točo po padavinskih postajah v Selški dolini za leta 2010 do 2015 (Arhiv ..., 2016)	5
Preglednica 4: Anketirani po načinu predelave sadja v gospodinjstvu glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016	16

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Količina pridelanega sadja v državah EU v milijonih ton (CBI Trade ..., 2016)	8
Slika 2: 10 največjih pridelovalk svežega sadja v EU v milijonih ton (CBI Trade ..., 2016)	8
Slika 3: Poraba sadja v EU v milijonih ton (CBI Trade ..., 2016)	9
Slika 4: 10 največjih porabnic svežega sadja v EU v milijonih ton CBI Trade ..., 2016)	9
Slika 5: Sestava anketiranega prebivalstva v Selški dolini glede na kraj prebivanja; 2016	12
Slika 6: Anketirani po številu članov gospodinjstva glede na kraj prebivanja; 2016	13
Slika 7: Anketirani po vrsti pridelanega sadja glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016	14
Slika 8: Anketirani po vrstah sadja uporabljenega v gospodinjstvu glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016	15
Slika 9: Anketirani po načinu uživanja sadja v gospodinjstvu glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016	18
Slika 10: Anketirani po mestu nakupa sadja glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016	19
Slika 11: Anketirani po pogostosti uporabe sadja v gospodinjstvu glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016	19
Slika 12: Anketirani po količini porabljenega sadja v gospodinjstvu na teden glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016	20

KAZALO PRILOG

PRILOGA A: Anketa

1 UVOD

Sadje je rajska hrana, najboljša sveža, s čim manj dodatki. Največ od tega nam lahko ponudi sadje iz domačih krajev. S sadjem zaužijemo celo 5000 ali 10.000 različnih snovi (Cortese, 2000). Te so: precejšnje količine rudninskih snovi, lahko prebavljivi sladkorji, vitamini, sadne kisline, čreslovine, pektinske snovi, fermenti in surova vlakna ter aromatske snovi (Adamič in sod., 1975). Od vsega sadja je jagodičje prehransko najbogatejše, saj vsebuje rudnine in druge sestavine, ki jih je v drugem sadju manj. Glede na vsebnost hranil in dopolnitev prej omenjenih sestavin so nekaj posebnega tudi oreški, saj z njimi zaužijemo beljakovine, maščobe in vitamin E (Cortese, 2000).

Čeprav se s predelavo sadja uniči velik del vitaminov, težje dostopne postanejo za toploto občutljive snovi, vsi encimi in rudninske snovi, ga predelujemo na različne načine, saj vseh vrst sadja ne moremo skladiščiti dalj časa. Iz sadja lahko naredimo sok, kompot in marmelado ter ga posušimo ali pripravimo žganje.

1.1 VZROK ZA RAZISKAVO

Slovenija je na osnovi rajonizacije razdeljena na deset večjih sadnih okolišev: širša območja Goriškega in Lendavskih goric, Pohorja, Slovenskih goric in Haloz, Posavja, Savinjske doline, Gorenjske, Zasavja, Goriške, Slovenske Istre in Brkinov (Štampar in sod., 2005). Precej več zemljišč bi lahko za sadjarstvo izkoristili v Gorenjskem sadnem okolišu, kamor spada tudi Selška dolina. Podnebne razmere na tem območju so za gojenje nekaterih vrst sadja (jablana, hruška, češnja, sliva, jagodičje, oreh, lešnik) zelo dobre. Manjša je verjetnost za pomladansko pozebo in poletno sušo. Toča je v Selški dolini redek pojav. V zadnjih petih letih je pustošila največ 2 dni na leto samo v nekaterih krajih doline.

1.2 NAMEN RAZISKAVE

S pomočjo ankete smo želeli ugotoviti, katere sadne vrste uporabljajo prebivalci Selške doline, če katero pridelajo sami in če posamezno vrsto sadja predelajo. Zanimalo nas je tudi, kje sadje kupujejo ter kako pogosto in v kakšni obliki najpogosteje uživajo sadje. Ker smo podatke zbrali za gospodinjstva, nas je zanimalo še število članov gospodinjstva in količina porabljenega sadja na teden.

2 PREGLED LITERATURE

2.1 LEGA SELŠKE DOLINE

Selška dolina se začenja pod stranskim grebenom Julijskih Alp in pod Cerkljanskim hribovjem ter se vleče po Loškem hribovju do Soteske pod Lubnikom. Obsega dno doline Selške Sore in ves hriboviti svet do razvodnih višin, torej celotno porečje reke Sore. Spodnji in zgornji del doline se razlikujeta po smeri neba in po pokrajinskem značaju. Spodnji del od Češnjice do Soteske je usmerjen od severozahoda proti jugovzhodu, zgornji od Petrovega brda do Železnikov pa od zahoda proti vzhodu. V spodnjem delu je dolina še dokaj odprta, v zgornjem delu pa se zoži v tesno žlebasto dolino, kjer je malo ravnega dna in je neprimerna za poljedelstvo (Planina in sod., 1973).

2.2 NASELJA IN PREBIVALCI

Preglednica 1: Število prebivalcev naselij Selške doline skupaj in po spolu (Prebivalci ..., 2016)

Naselje	Skupno število prebivalcev	Moški	Ženske	Naselje	Skupno število prebivalcev	Moški	Ženske
Davča	286	150	136	Torka	2	2	0
Dolenja vas	476	255	221	Zabrdo	6	4	2
Dražgoše	322	166	156	Zabrekve	59	36	23
Golica	51	30	21	Zala	0	0	0
Kališe	61	30	31	Zali Log	242	124	118
Martinj Vrh	229	123	106	Zgornja Sorica	160	80	80
Ojstri Vrh	56	30	26	Zgornje Danje	5	4	1
Osojnik	17	9	8	Železniki	2984	1501	1483
Podlonk	142	74	68	Bukovica	186	98	88
Podporezen	11	4	7	Bukovščica	147	74	73
Potok	78	41	37	Knape	79	37	42
Prtovč	17	8	9	Pozirno	29	18	11
Ravne	4	2	2	Praprotno	125	65	60
Rudno	228	120	108	Rovte v Selški dolini	54	26	28
Selca	695	348	347	Spodnja Luša	169	89	80
Lajše	112	59	53	Stirpnik	96	49	47
Smoleva	61	33	28	Strmica	63	31	32
Spodnja Sorica	103	57	46	Ševlje	216	106	110
Spodnje Danje	51	29	22	Sv. Tomaž	51	26	25
Studeno	189	101	88	Zgornja Luša	114	55	59
Topolje	58	27	31	Sv. Lenart	118	66	52

Selška dolina obsega območje občine Železniki ter nekaj vasi škočjeloške občine. Edino mesto v Selški dolini so Železniki z 2984 prebivalci. Nekaj vasi je razporejenih po dnu doline, ostale pa so hribovske vasi na levem in desnem pobočju. Število prebivalcev posameznega naselja v Selški dolini je predstavljeno v preglednici 1 (Prebivalci ..., 2016).

2.3 KAMNINE SELŠKE DOLINE

V Selški dolini so kamnine iz starega zemeljskega veka, stare več kot 255 milijonov let in iz srednjega zemeljskega veka, stare več kot 70 milijonov let, v nižinskih predelih pa je precej takšnih, ki šele nastajajo. Najstarejše kamnine so na območju od Luše prek Sv. Lenarta, Golice, Dolenje vasi in Hrastnika do Ševelj in Bukovščice. To je temno sivi glineni skrilavec, ki ga spremljata sljudni kremenov peščenjak in konglomerat. Vse te tri kamnine so se usedale v plitvejšem morju srednjega permija pred vsaj 250 milijoni let (Planina in sod., 1973).

Pomembni so še zaliloški skrilavci, ki so se usedali v jurski dobi pred 140 milijoni let. Danes to kamnino na površju najdemo v okolici Zalega Loga ter ob cesti od Podrošta v Sorico. S strešnimi ploščami skrilavca so pokrite mnoge domačije v vaseh Selške doline (Planina in sod., 1973).

Pred 70 milijoni let se je začel novi zemeljski vek, ki pa v Selški dolini ni pustil nobenih kamnin, razen najmlajših, kakršne še dandanes nastajajo. Med nje spadajo peščene, prodne in ilovnate naplavine, ki so jih na današnje kraje nanosili Selščica in njeni pritoki. Največ takšnih naplavin je po Selškem in Bukovškem polju, na nižinskem svetu med Studenim in Železniki in na policah nad današnjim ravninskim svetom. Vode so že pred pleistocenom po današnjem selškem ozemlju razjedale takratno površje, odnašale razpadajoči kamninski material in ga odlagale na nižinskem svetu. V pleistocenu, ko so bile v alpskem svetu večkrat obsežne poledenitve, so se večkrat nakladali prod, pesek in drugi material, kiso ga vode v obdobjih otoplitev odnašale drugam. Enako se dogaja tudi v današnjih časih in tako se brez prestanka vrstijo in izmenjujejo obdobja nanosa in odplavljanja kamninskega materiala (Planina in sod., 1973).

2.4 PODNEBJE V SELŠKI DOLINI

Vpliv na podnebje v Selški dolini imata hribovitost ozemlja in bližina Jadranskega morja. Dolina je v zračni razdalji od morske obale oddaljena le 60 – 70 km. Med njo in morjem se vzdigujejo kraške planote in del predalpskega hribovja, ki šele na obrobju Selške doline dosežejo nadmorsko višino 1500 in 1600 m. Jugozahodni vetrovi, ki prevladujejo v naših krajih in dovajajo topli, vlažni zrak s Sredozemskega in Jadranskega morja, naletijo na oviro, se dvigajo, ohlajajo, pri tem pa nastanejo orografske padavine. Tako dobiva Selška dolina razmeroma veliko količino padavin (Planina in sod., 1973). Šestletno povprečje od leta 2010 do 2015 je znašalo 1948,5 mm (preglednica 2) (Arhiv ..., 2016).

V hladni polovici leta se v dolini velikokrat pojavi temperaturni obrat. V Železnikih in drugod po dolini je mraz, v višjih vaseh pa je sončno in toplejše vreme (Planina in sod., 1973).

Preglednica 2: Letna količina padavin po meteoroloških postajah v Selški dolini (Arhiv ..., 2016)

Meteorološka postaja	Količina padavin (mm) v letih					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Zg. Sorica	2655,6	1679,3	2083,7	2553,3	3184,7	1509,0
Davča	2488,6	1407,8	1866,5	2225,0	2617,4	1330,0
Železniki	2421,1	1378,0	1675,9	2085,0	2488,6	1284,9
Dražgoše	2302,4	1417,0	1832,8	2102,0	2332,6	1373,2
Bukovščica	1953,3	1242,3	1556,4	1845,8	2274,5	1286,2
LETNO POVPREČJE	2364,2	1424,9	1803,1	2162,2	2579,6	1356,7

Leta 2010 je bila letna količina padavin v Zg. Sorici 2655,6 mm, v Davči 2488,6 mm, v Železnikih 2421,1 mm, v Dražgošah 2302,4 mm in v Bukovščici 1953,3 mm. Letno povprečje v Selški dolini je znašalo 2364,2 mm padavin.

V Zg. Sorici so leta 2011 namerili 1679,3 mm, v Davči 1407,8 mm, v Železnikih 1378,0 mm, v Dražgošah 1417,0 mm in v Bukovščici 1242,3 mm padavin. V povprečju je bilo torej v Selški dolini leta 2011 1424,9 mm padavin.

V letu 2012 je bila količina padavin v Zg. Sorici 2083,7 mm, v Davči 1866,5 mm, v Železnikih 1675,9 mm, v Dražgošah 1832,8 mm in v Bukovščici 1556,4 mm. Letno povprečje je znašalo 1803,1 mm.

Količina padavin leta 2013 je bila v Zg. Sorici 2553,3 mm, v Davči 2225,0 mm, v Železnikih 2085,0 mm, v Dražgošah 2102,0 mm in v Bukovščici 1845,8 mm. Povprečna količina padavin za celotno Selško dolino je znašala 2162,2 mm.

Leta 2014 je bila količina padavin v Zg. Sorici 3184,7 mm, v Davči 2617,4 mm, v Železnikih 2488,6 mm, v Dražgošah 2274,5 mm in v Bukovščici 2274,5 mm. Letno povprečje je znašalo 2579,6 mm.

V Zg. Sorici so v letu 2015 namerili 1509 mm, v Davči 1330 mm, v Železnikih 1284,9 mm, v Dražgošah 1373,2 mm in v Bukovščici 1286,2 mm padavin. Letno povprečje je znašalo 1356,7 mm.

Iz preglednice 2 je razvidno, da je bilo največ padavin v letu 2014, ko je letno povprečje petih meteoroloških postaj znašalo 2579,6 mm, najmanj pa leta 2015, ko je bilo letno povprečje 1356,7 mm.

Preglednica 3: Število dni s točo po padavinskih postajah v Selški dolini za leta 2010 do 2015 (Arhiv ..., 2016)

Meteorološka postaja	Število dni s točo v letih					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Zg. Sorica	0	2	0	1	1	0
Davča	1	0	2	0	1	1
Železniki	1	0	1	0	0	0
Dražgoše	1	1	0	1	1	2
Bukovščica	2	1	0	1	1	1

Iz preglednice 3 je razvidno, da leta 2010 v Zg. Sorici ni bilo toče. V Davči, Železnikih in Dražgošah je bila 1 dan in v Bukovščici 2 dneva. Leta 2011 v Železnikih in Davči ni bilo toče, v Dražgošah in Bukovščici je bila en dan in v Zg. Sorici 2 dneva. V letu 2012 v Zg. Sorici, Dražgošah in Bukovščici ni bilo toče, v Železnikih je bila en dan ter v Davči 2 dneva. Leta 2013 v Davči in Železnikih ni bilo toče, v Zg. Sorici, Dražgošah in Bukovščici pa je bila 1 dan. Leta 2014 toče ni bilo v Železnikih, en dan pa je bila v Zg. Sorici, Davči, Dražgošah in Bukovščici. Leta 2015 v Zg. Sorici in v Železnikih ni bilo toče, v Davči in Bukovščici je bila en dan in v Dražgošah 2 dni.

2.5 KMETIJSTVO V SELŠKI DOLINI

2.5.1 Kmetijstvo v Selški dolini nekoč

Na kmetijah v Selški dolini so nekoč pridelali vse, kar so potrebovali za preživetje tako družine, ki je živela in delala na kmetiji kot tudi živali. V hlevu so imeli nekaj govedi, prašiče in kokoši. Na položnejših zemljiščih so imeli njive, kosili pa so bolj strme travnike. Na njivah so pridelali pšenico, ječmen, ajdo, rž, oves, lan, proso, koruzo, krompir in fižol. Obdelovali so jih ročno in z voli ali biki, konje so imeli le redki. Znanje gospodarjenja na kmetiji se je prenašalo iz roda v rod, nekaj pa so ga pridobili tudi na raznih tečajih. Letina je bila močno odvisna od vremenskih razmer. Če je bila dobra, so živeli bolje, če pa slaba, pa malo slabše. Kupovali so samo kavo, olje, sladkor in sol, prodali pa prirastek mesa in les. Okoli gospodarskih poslopij je bil tudi sadovnjak. V njem so imeli največ jablan in hrušk ter nekaj sliv in češenj. Veliko so porabili svežega sadja, nekaj pa so ga predelali v mošt in žganje. Le če je bila letina dobra, so višek prodali (Planina in sod., 1973).

2.5.2 Kmetijstvo v Selški dolini danes

Obdelava kmetijskih zemljišč je danes veliko lažja kot v preteklosti, saj pridelovalci uporabljajo mnogo strojev za različne namene. Razlike pa so kar velike glede na to ali kmetija leži na ravninskem ali hribovitem predelu. Vsak kmet ima svoj traktor in večino priključkov, nekaj pa si jih ponekod izmenjujejo sosedji. Precej kmetov na hribovskih kmetijah ima tudi traktorje, ki so namenjeni košnji strmejših travnikov. Zmanjšale so se

tako površine njiv, kot tudi travnikov, saj je precej strmih travnikov že zaraščenih z gozdom ali v zaraščanju. Spremenili so se posevki na njivah. Letina je veliko manj odvisna od vremenskih razmer, saj pridelovalci gnojijo še z mineralnimi gnojili, če je potrebno, ter zatirajo bolezni in škodljivce, ki bi lahko uničili del pridelka. Denarni obtok je mnogo večji, saj se več kupi tako za družino kot za živali. Samo kmetija ne zadostuje za preživetje družine (Planina in sod., 1973).

2.5.3 Razvoj kmetijstva in sadjarstva v Selški dolini

Do druge svetovne vojne in še nekaj časa po njej je bilo prebivalstvo izrazito kmečko (Šmid, 1973).

Za razvoj kmetijstva v Selški dolini je bila zelo pomembna ustanovitev Podružnice Kmetijske družbe v Selcih leta 1849. Prirejala je razne strokovne tečaje in predavanja ter s tem skrbela za napredek kmetijstva v celi Selški dolini. Leta 1906 so v Selcih ustanovili samostojno Živinorejsko zadrugo za celo dolino. Imeli so tudi Pašno zadrugo, ki je s tečaji, predavanji in razstavami pospeševala razvoj živinoreje. V Selcih so bili dvakrat letno živinski sejmi. V vasi je delovala tudi mlekarna od ustanovitve Živinorejske zadruge do prve svetovne vojne. Leta 1925 so ustanovili Podružnico Sadjarskega in vrtnarskega društva, katere namen je bil izboljšanje te pomembne panoge. Podružnica je vzdrževala več drevesnic na območju doline: v Ševljah, na Bukovici, na Praprotnem, pri Tomažu in v Selcih (Šmid, 1973).

Okoli leta 1925 je imel vaščan Selc tudi svojo drevesnico, ki je delovala le nekaj let.

Okoli leta 1935 je v Selca prišel učitelj Mihelčič, ki je bil sadjar. Organiziral je predavanja in tečaje o sadjarstvu. Kdor jih je obiskoval, je potem lahko sam doma vzgojil sadike. Podlage so bili sejanci. Jablane so posejali, hruške in češnje pa so velikokrat iz gozda presadili v travniški sadovnjak in jih potem cepili. Sortni izbor ni bil velik. Pridelovali so sorte jabolk 'Gorenjska voščenska', 'Bobovec', malo kasneje še sorte 'Carjevič'. Hruške so bile samo tepke, češnje pa navadne rdeče (Šmid, 1973).

Po 2. svetovni vojni so v Selški dolini spodbujali razvoj sadjarstva. Če so kmetje zasadili površino s sadnim drevjem, so bili za to površino oproščeni plačila davka (Šmid, 1973).

Večjega sadjarja, ki bi se ukvarjal s pridelavo, predelavo in prodajo sadja pa v Selški dolini ni bilo. Znanje o sadjarstvu se je širilo z obiski predavanj in tečajev, ki jih je organizirala Kmetijska zadruga in jih še vedno. Tudi literature o sadjarstvu je danes dovolj, tako da sadjarji lahko sledijo vsem novostim, ki jih prinaša razvoj.

2.6 PRIDELAVA IN PORABA SADJA V SLOVENIJI

Leta 2013 je znašala skupna površina sadovnjakov in oljčnikov 10700 ha.

V Sloveniji je bilo v letu 2015 pridelanih 156110 ton sadja, uvoženih pa 326330 ton, od tega 232180 ton svežega sadja. Celotna domača poraba sadja je znašala 329020 ton, izgub je bilo 42570 ton, v industrijske namene se je porabilo 12540 ton sadja, samo za prehranske namene pa se je porabilo 273910 ton (SURs, 2016).

Stopnja samooskrbe s sadjem je bila leta 2014 41,94 %. Prebivalec Slovenije je leta 2014 porabil povprečno 131,06 kg sadja. Stopnja samooskrbe s sadjem je bila leta 2015 47,45 %. Prebivalec Slovenije je v letu 2015 porabil povprečno 132,77 kg sadja (SURs, 2016).

2.7 PRIDELAVA IN PORABA SADJA V EVROPSKI UNIJI

Leta 2013 je bilo na območju Evropske unije pridelanih 66,8 milijonov ton svežega sadja (CBI Trade ..., 2016).

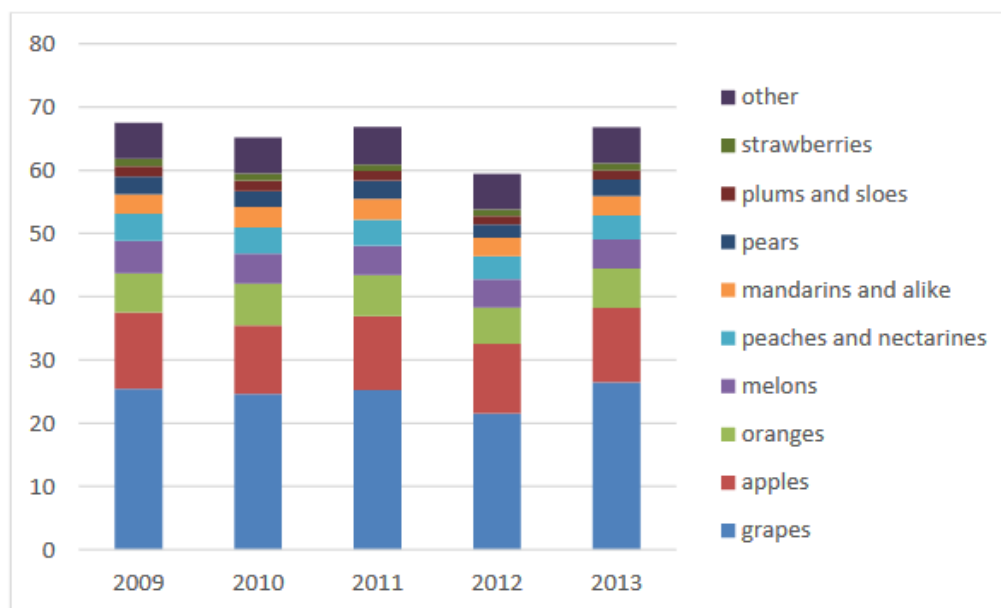
Poraba sadja leta 2014 na področju EU je bila približno 74 milijonov ton.

Leta 2014 je bilo pridelanih 14 milijonov ton jabolk. Jabolka so pridelovali v skoraj vseh državah Evropske unije, največje pridelovalke pa so Poljska, Italija in Francija. Pridelava citrusov je v EU zaradi klimatskih razmer precej omejena, največ citrusov je pridelanih v Španiji (59,8 %) (Agriculture ..., 2016).

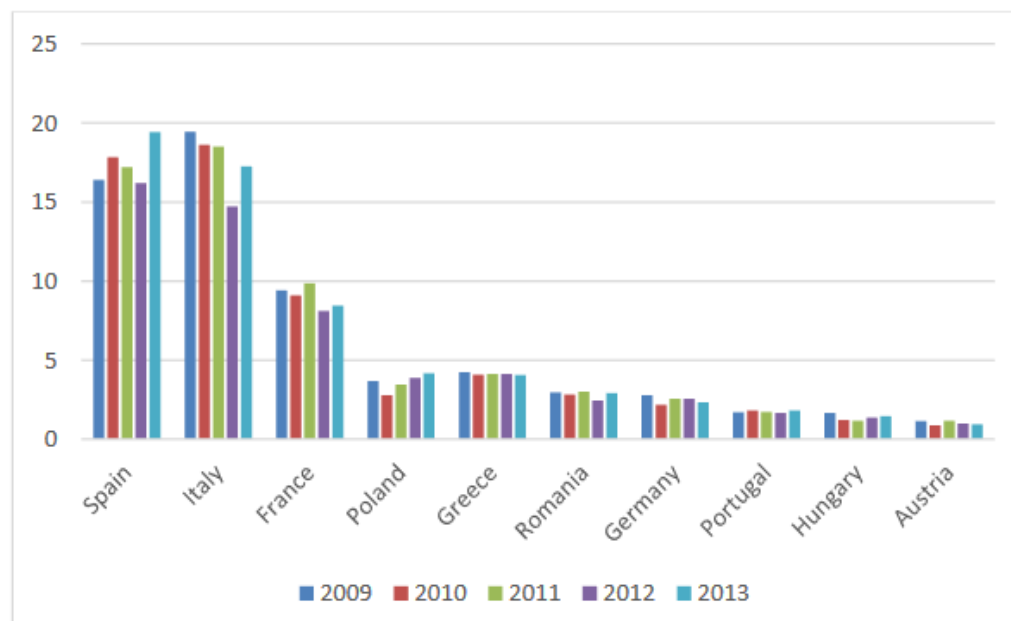
Skoraj 80 % sadja, pridelanega v EU, se izvozi v ostale države Evropske unije. Največji izvoznik svežega sadja v Evropi je Španija, ki izvozi skoraj 7,2 milijone ton, kar predstavlja približno 34 % izvoza svežega sadja iz Evropske unije. Zelo veliko sadja proizvede tudi Italija. Med največjimi izvoznicami sadja sta tudi Nizozemska in Belgija, ki skrbita tudi za distribucijo sadja iz ostalih evropskih držav (CBI Trade ..., 2016).

Največje uvoznice sadja v Evropski uniji so Francija, Nemčija in Velika Britanija, ki uvozijo približno 44 % celotne količine izvoženega sadja. Največ sadja pa porabijo v Španiji in Italiji (CBI Trade ..., 2016).

V letih 2009 – 2013 je bila količina pridelanega sadja v državah EU približno enaka in je znašala 68 milijonov ton, razen leta 2012 je bila za 8 milijonov ton manjša (slika 1). Največ se je pridelalo grozdja (okoli 25 milijonov ton), sledila so jabolka (približno 10 milijonov ton) in pomaranče (okoli 5 milijonov ton). Okoli 5 milijonov ton se je pridelalo melon ter breskev in nektarin. Hrušk se je pridelalo približno 2 milijona ton, sliv in jagod pa okoli 1 milijon ton.

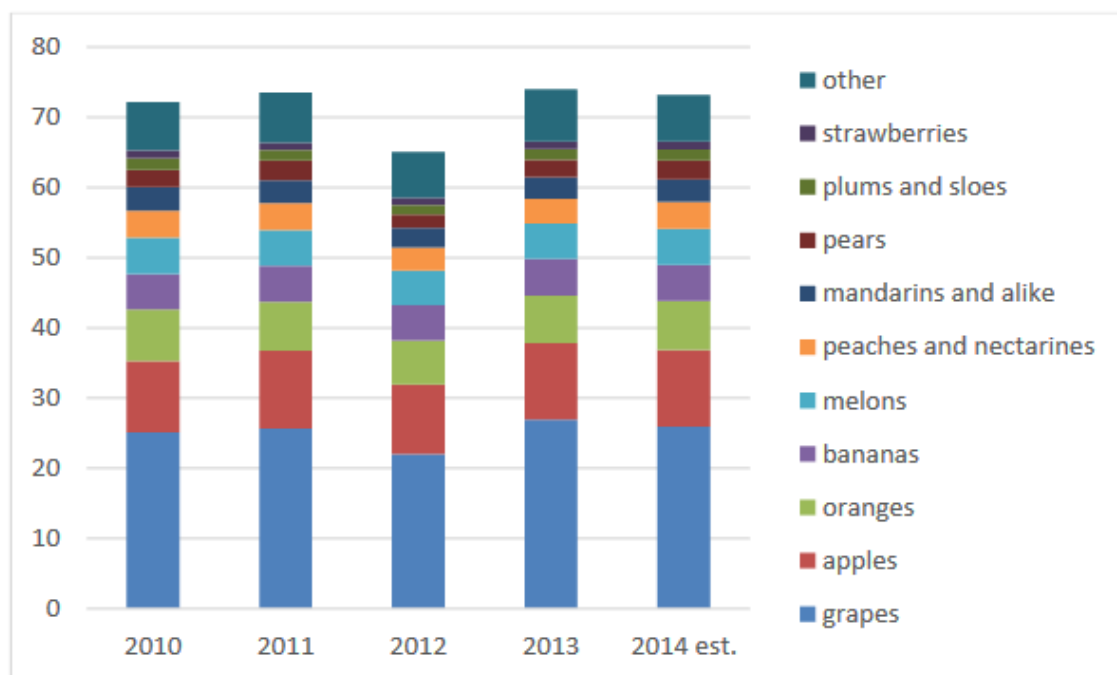

Slika 1: Količina pridelanega sadja v državah EU v milijonih ton (CBI Trade ..., 2016)

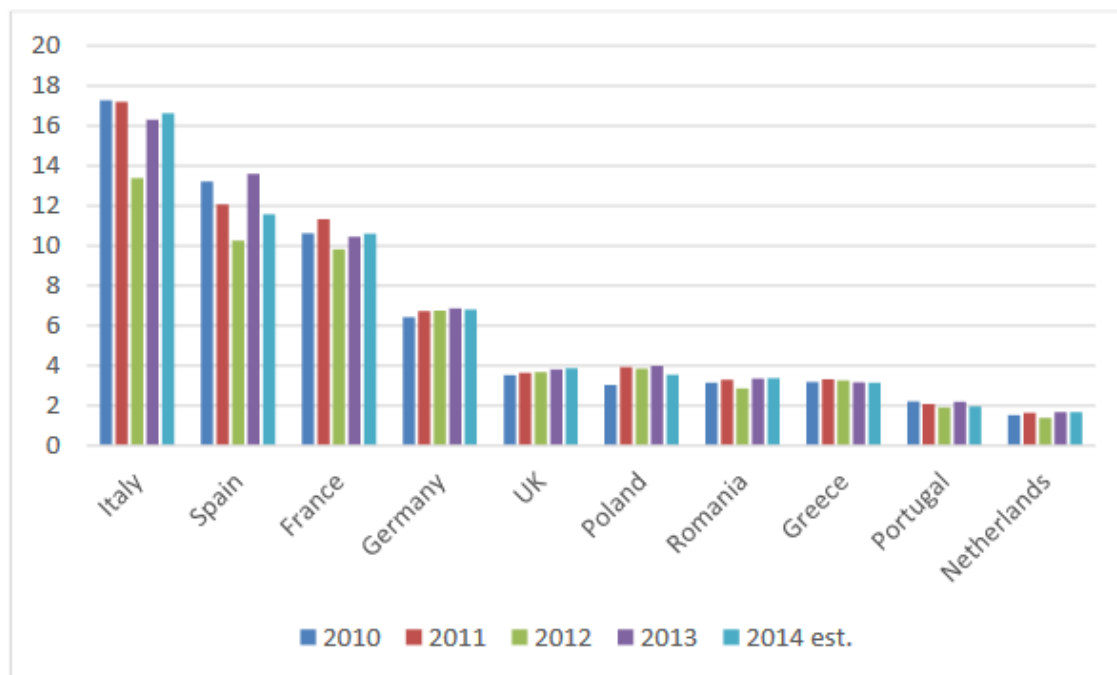
Slika 2: 10 največjih pridelovalk svežega sadja v EU v milijonih ton (CBI Trade ..., 2016)

V Španiji in Italiji pridelajo največ sadja v EU, 15 - 20 milijonov ton na leto (slika 2). V Španiji so pridelali največ sadja leta 2013, v Italiji pa leta 2009. Tretja največja pridelovalka je Francija. Leta 2011 so pridelali 10 milijonov ton sadja, v ostalih štirih letih pa 1 - 2 milijona ton manj. 3 - 4 milijone ton sadja na leto pridelajo na Poljskem in Grčiji, 2 - 3 milijone ton v Romuniji in Grčiji ter 1 - 2 milijona ton na Portugalskem, Madžarskem in v Avstriji.

Slika 3: Poraba sadja v EU v milijonih ton (CBI Trade ..., 2016)

Količina pridelanega sadja v EU je podobna količinam porabljenega sadja (slika 3). V EU ne pridelujejo banan, porabi pa se jih približno 3 milijone ton. V vseh petih letih se letno v državah EU največ porabi grozdja (okoli 25 milijonov ton). Jabolk se porabi 10 milijonov ton, pomaranč 7 milijonov ton in melon 5 milijonov ton. Breskev in nektarin ter mandarin se porabi približno 2 milijona ton. Okoli 1 milijon ton se porabi sliv in jagod.

Slika 4: 10 največjih porabnic svežega sadja v EU v milijonih ton (CBI Trade ..., 2016)

Največje porabnice sadja v EU so Italija, Španija in Francija (slika 4). Italija pridelala največ sadja, okoli 17 milijonov ton na leto. Najmanj, 13 - 14 milijonov ton, ga je pridelala leta 2012. Prav toliko sadja je pridelala tudi Španija. V ostalih državah ni letne porabe, ki bi izstopala. V Nemčiji porabijo 6 - 7 milijonov ton sadja na leto. V Veliki Britaniji, na Poljskem, v Romuniji in Grčiji porabijo 3 - 4 milijone ton sadja letno, na Portugalskem in Nizozemskem pa okoli 2 milijona ton.

3 MATERIALI IN METODE DELA

3.1 IZVEDBA ANKETIRANJA

Za namen raziskave smo meseca maja 2016 izvedli anketiranje v Selški dolini. Anketirali smo 100 oseb iz Železnikov, Selc in okoliških vasi (Davča, Dolenja vas, Dražgoše, Golica, Kališe, Martinj Vrh, Ojstri Vrh, Podlonk, Potok, Rudno, Lajše, Smoleva, Spodnja Sorica, Spodnje Danje, Studeno, Topolje, Zabrekve, Zali Log, Zgornja Sorica, Bukovica, Bukovščica, Knape, Pozirno, Praprotno, Spodnja Luša, Stirpnik, Strmica, Ševlje, Zgornja Luša in Sv. Lenart), ki so odgovarjali na vprašanja glede na gospodinjstvo, v katerem živijo. Ankete smo poslali po elektronski pošti ali pa smo jih dali osebno anketirancu. Nekaj oseb pa smo za ta namen poklicali po telefonu.

Anketni vprašalnik je sestavljalo 6 vprašanj. Pri prvem vprašanju so anketirani označili, katero vrsto sadja uporabljajo, pridelajo ali predelajo doma. Z naslednjimi tremi vprašanji smo izvedeli, kje kupujejo sadje in kako pogosto ter v kakšni obliki ga najpogosteje uživajo. Anketirane osebe so še ocenile količino porabljenega sadja na teden in označile število članov v gospodinjstvu.

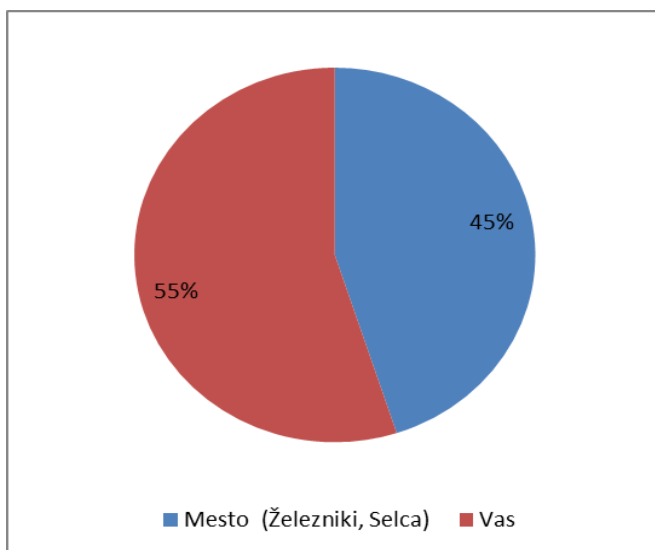
3.2 OBDELAVA PODATKOV

Vse zbrane podatke smo razvrstili v preglednice in naredili slike v računalniškem programu Excel.

4 REZULTATI

4.1 SESTAVA ANKETIRANEGA PREBIVALSTVA

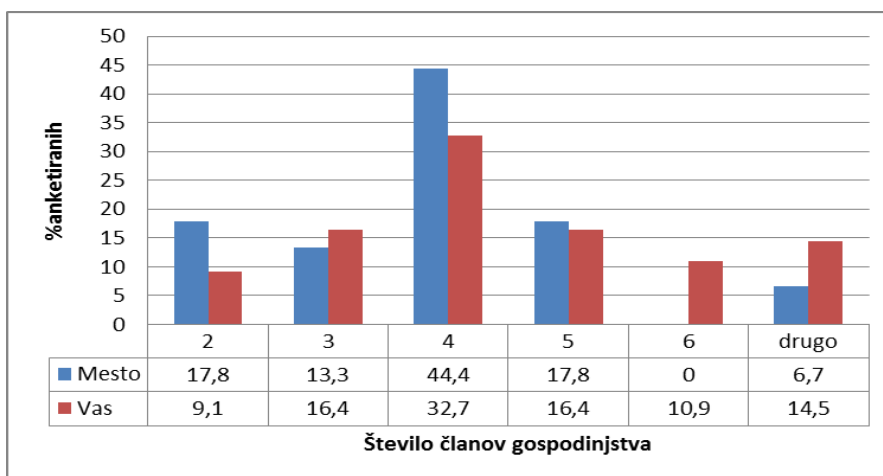
Največji naselji v Selški dolini sta Železniki in Selca, skupno število njunega prebivalstva pa predstavlja kar 45 % vsega prebivalstva na območju Selške doline (Prebivalci ..., 2016). Anketirance smo tako demografsko razdelili na prebivalce mesta (Železniki in Selca) ter vasi (ostale vasi). Sestava anketiranega prebivalstva je predstavljena na sliki 5.

Slika 5: Sestava anketiranega prebivalstva v Selški dolini glede na kraj prebivanja; 2016

4.2 ŠTEVILO ČLANOV GOSPODINJSTVA

Anketirane osebe smo vprašali tudi po številu članov njihovega gospodinjstva. Predstavljeno je število članov gospodinjstva prebivalcev mesta (N = 45) in vasi (N = 55).

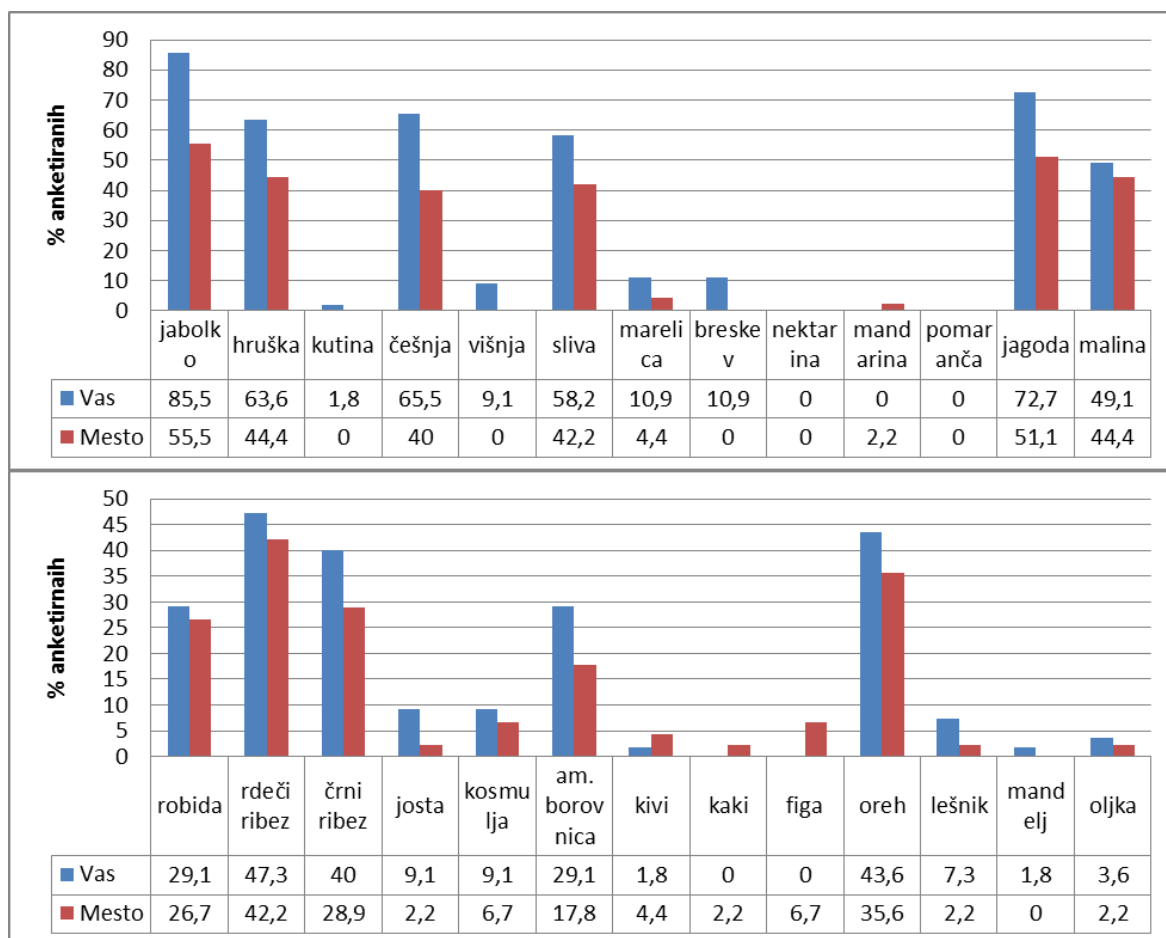

Slika 6: Anketirani po številu članov gospodinjstva glede na kraj prebivanja; 2016

Anketirancev, ki živijo v mestu, je v dvočlanskem gospodinjstvu 17,8 %, tistih, ki živijo na vasi pa 9,1 % (slika 6). Tistih, ki živijo v mestu, je v tričlanskem gospodinjstvu 13,3 %, tistih, ki živijo na vasi, pa 16,4 %. V naslednji skupini so anketiranci, ki živijo v štiričlanskem gospodinjstvu. Teh je v mestu 44,4 %, na vasi pa 32,7%. Anketirancev, ki živijo v mestu, je v petčlanskem gospodinjstvu 17,8 %, tistih, ki živijo na vasi, pa 16,4 %. Od anketirancev, ki živijo v mestu, nihče ne živi v šestčlanskem gospodinjstvu, tistih, ki živijo na vasi pa je 10,9 %. 6,7 % anketirancev, ki živijo v mestu so pod drugo navedli, da je v njihovem gospodinjstvu 7, 9 ali 10 članov. 14,6 % anketirancev, ki živijo v vasi, pa so navedli, da je 1, 7, 10, 12, 13 ali 14 članov v njihovem gospodinjstvu (slika 6).

4.3 PRIDELAVA SADJA

Anketirane osebe smo vprašali, ali gojijo v gospodinjstvu naslednje vrste sadja: jabolko, hruška, kutina, češnja, višnja, sliva, marelica, breskev, nektarina, mandarina, pomaranča, jagoda, malina, robida, rdeči ribez, črni ribez, josta, kosmulja, ameriška borovnica, kivi, kaki, figa, oreh, lešnik, mandelj in oljka. Rezultati so zbrani na sliki 7 in predstavljajo odstotek anketiranih oseb, ki v domačem gospodinjstvu goji določeno vrsto sadja.

Slika 7: Anketirani po vrsti pridelanega sadja glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016

Največ prebivalci Selške doline pridelujejo naslednje vrste sadja: jabolko (vas – 85,5 %; mesto – 55,5 %), hruško (vas – 63,6 %; mesto – 44,4 %), češnjo (vas – 65,5 %; mesto – 40 %), slivo (vas – 58,2 %; mesto – 42,2 %), jagodo (vas – 72,7 %; mesto – 51,1 %), malino (vas – 49,1 %; mesto – 44,4 %), rdeči ribez (vas – 47,3 %; mesto – 42,2 %), črni ribez (vas – 40 %; mesto – 28,9 %) in oreh (vas – 43,6 %; mesto – 35,6 %). Nekateri pridelujejo še robido (vas – 29,1 %; mesto – 26,7 %) in ameriško borovnico (vas – 29,1 %; mesto – 17,8%). Zelo malo pa anketiranci pridelujejo marelico (vas – 10,9 %; mesto – 4,4 %), josto (vas – 9,1 %; mesto – 2,2 %), kosmuljo (vas – 9,1 %; mesto – 6,7 %) in lešnik (vas – 7,3 %; mesto – 2,2 %). Le nekateri od anketirancev pridelujejo celo kutino (vas – 1,8 %; mesto – 0 %), višnjo (vas – 9,1 %; mesto – 0 %), breskev (vas – 10,9 %; mesto – 0 %), mandarino (vas – 0 %; mesto – 2,2 %), kivi (vas – 1,8 %; mesto – 4,4 %), kaki (vas – 0 %; mesto – 2,2 %), figo (vas – 0 %; mesto – 6,7 %), mandelj (vas – 1,8 %; mesto – 0 %) in oljko (vas – 3,6 %; mesto – 2,2 %). Nihče od anketirancev ne prideluje nektarine in pomaranče. Mandljevec in oljko gojijo v loncih, ki jih čez zimo prenesejo v notranje prostore poslopij, da ne zmrznejo.

4.4 UPORABA SADJA

Anketirane osebe smo vprašali po uporabi naslednjih vrst sadja v gospodinjstvu: jabolko, hruška, kutina, češnja, višnja, sliva, marelica, breskev, nektarina, mandarina, pomaranča, jagoda, malina, robida, rdeči ribez, črni ribez, josta, kosmulja, ameriška borovnica, kivi, kaki, figa, oreh, lešnik, mandelj in oljka. Rezultati so predstavljeni na sliki 8 in predstavljajo odstotek anketiranih oseb, ki uporabljajo določeno vrsto sadja.

Rezultati so pokazali, da največ v gospodinjstvih Selške doline uporabljajo naslednje vrste sadja: jabolko (vas – 90,9 %; mesto – 91,1 %), hruško (vas – 85,5 %; mesto – 88,9 %), češnjo (vas – 89,1 %; mesto – 91,1 %), breskev (vas – 94,5 %; mesto – 100 %), mandarino (vas – 90,9 %; mesto – 95,5 %), pomarančo (vas – 92,7 %; mesto – 93,3 %), jagodo (vas – 90,9 %; mesto – 80 %), kivi (vas – 87,3 %; mesto – 86,7 %) in oreh (vas – 89,1 %; mesto – 82,2 %) (slika 8). Zelo priljubljene so tudi naslednje vrste sadja: sliva (vas – 76,4 %; mesto – 71,1 %), marelica (vas – 80 %; mesto – 84,4 %), nektarina (vas – 83,6 %; mesto – 88,9 %), malina (vas – 69,1 %; mesto – 73,3 %) in mandelj (vas – 63,6 %; mesto – 53,3 %). Približno polovico anketirancev uporablja naslednje vrste sadja: rdeči ribez (vas – 54,5 %; mesto – 42,2 %), kaki (vas – 50,9 %; mesto – 60 %), figo (vas – 58,2 %; mesto – 51,1 %), lešnik (vas – 54,5 %; mesto – 57,8 %) in oljko (vas – 45,5 %; mesto – 53,3 %). Manj v gospodinjstvih uporabljajo višnjo (vas – 25,5 %; mesto – 22,2 %) robido (vas – 36,4 %; mesto – 28,9 %), črni ribez (vas – 43,6 %; mesto – 31,1 %) in ameriško borovnico (vas – 40 %; mesto – 28,9 %). Najmanj pa anketiranci uporabljajo kutino (vas – 7,3 %; mesto – 11,1 %), josto (vas – 10,9 %; mesto – 2,2 %) in kosmuljo (vas – 10,9 %; mesto – 8,9 %).

Slika 8: Anketirani po vrstah sadja uporabljenega v gospodinjstvu glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016

4.5 PREDELAVA SADJA

Anketirane osebe smo vprašali ali v gospodinjstvu predelujejo sadje v sokove, džeme/marmelade, kompote, žganje, ali sadje posušijo ali pa ga predelajo na kakšen drug način. Rezultati so predstavljeni v preglednici 4 in predstavljajo odstotek anketiranih oseb/gospodinjstev, ki predelajo določeno vrsto sadja na določen način.

Preglednica 4: Anketirani po načinu predelave sadja v gospodinjstvu glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016

Vrsta sadja	Sok		Kompot		Džem		Posušeno		Žganje		Drugo	
	mesto	vas	mesto	vas	mesto	vas	mesto	vas	mesto	vas	mesto	vas
Jabolko	44,4	40	28,9	47,3	2,2	5,5	40	60	26,7	30,9	4,4	9,1
Hruška	15,6	9,1	44,4	30,9	0	1,8	15,6	32,7	22,2	30,9	2,2	5,5
Kutina	0	0	0	0	2,2	3,6	2,2	0	2,2	0	0	0
Češnja	8,9	1,8	44,4	49,1	13,3	12,7	0	3,6	2,2	12,7	4,4	5,5
Višnja	0	0	11,1	7,3	2,2	1,8	0	0	0	0	4,4	0
Sliva	6,7	3,6	8,9	18,2	37,8	56,4	13,3	20	4,4	18,2	0	0
Marelica	4,4	0	11,1	1,8	22,2	18,2	2,2	3,6	0	1,8	2,2	3,6
Breskev	2,2	3,6	28,9	36,4	8,9	20	0	1,8	0	1,8	2,2	1,8
Nektarina	2,2	0	2,2	3,6	2,2	0	0	0	0	0	2,2	3,6
Mandarina	6,7	0	0	1,8	0	0	2,2	1,8	0	0	0	0
Pomaranča	17,8	9,1	0	0	0	1,8	0	0	0	0	0	0
Jagoda	11,1	3,6	20	10,9	35,6	43,6	0	0	0	0	2,2	7,3
Malina	24,4	18,2	0	0	11,1	9,1	0	0	0	0	2,2	7,3
Robida	2,2	5,5	0	0	11,1	9,1	0	0	0	0	2,2	5,5
Rdeči ribez	20	30,9	2,2	10,9	15,6	23,6	2,2	0	0	0	4,4	1,8
Črni ribez	8,9	30,9	2,2	7,3	13,3	25,5	2,2	0	0	0	4,4	1,8
Josta	0	5,5	0	0	0	5,5	0	0	0	0	0	0
Kosmulja	0	0	0	3,6	0	0	0	1,8	0	0	0	0
Am. borovnica	0	0	0	1,8	2,2	5,5	0	0	0	0	2,2	1,8
Kivi	6,7	0	0	1,8	0	0	0	0	0	0	2,2	1,8
Kaki	0	0	0	0	0	3,6	2,2	0	0	0	0	0
Figa	0	0	0	0	0	0	2,2	0	0	0	0	0
Oreh	0	0	0	0	0	0	17,8	29,1	4,4	3,6	15,6	14,5
Lešnik	0	0	0	0	0	0	2,2	7,3	0	0	2,2	3,6
Mandelj	0	0	0	0	0	0	0	1,8	0	0	2,2	1,8
Oljka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6,7	0

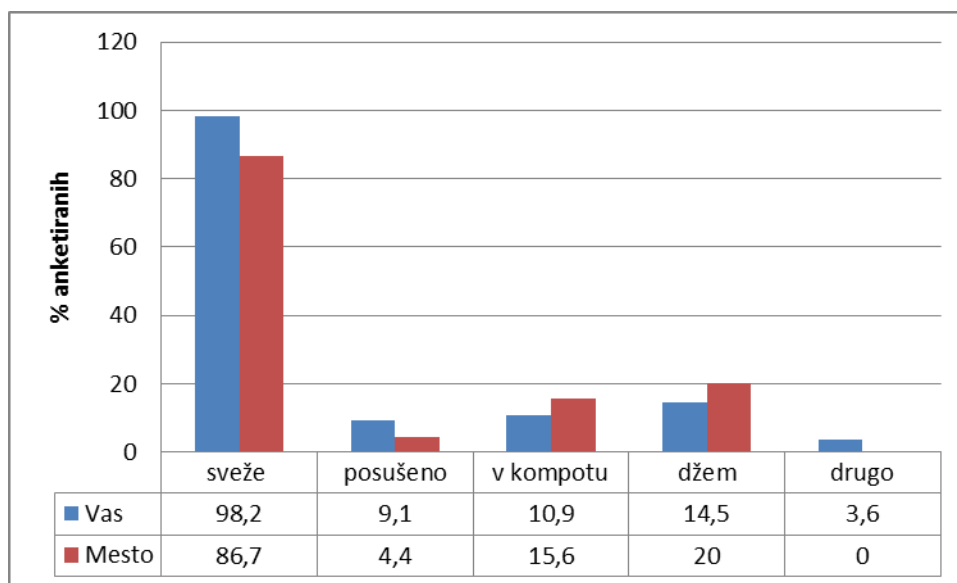
Raziskava je pokazala, da prebivalci Selške doline predelujejo sadje na različne načine (preglednica 4). Jabolko največ predelujejo v sok (mesto – 44,4 %; vas – 40,0 %), kompota (mesto – 28,9 %; vas – 47,3 %) in žganje (mesto – 26,7 %; vas – 30,9 %), posuši ga 40,0 % anketiranih iz mesta in 60,0 % iz vasi, nekateri pa ga uporabijo tudi za peciva ali ga predelajo v kis. Hruško največ predelujejo v sok (mesto – 15,6 %; vas – 9,1 %), kompota (mesto – 44,4 %; vas – 30,9 %) in žganje (mesto – 22,2 %; vas – 30,9 %), posuši jo 15,6 % anketiranih iz mesta in 32,7 % iz vasi, nekateri jo uporabijo tudi za peciva. Kutino uporablja in predeluje zelo malo anketirancev. Češnjo največ predelujejo v kompota (mesto

– 44,4 %; vas – 49,1 %) in džem (mesto – 13,3 %; vas – 12,7 %), nekateri jo uporabijo tudi za sladice. 12,7 % anketiranih, ki živijo na vasi, pa češnjo predelujejo v žganje. Višnjo predelujejo v kompot (mesto – 11,1 %; vas – 7,3 %), nekateri iz nje naredijo džem ter uporabijo za sladice in čaj. Slivo največ predelujejo v džem (mesto – 37,8 %; vas – 56,4 %) ali jo posušijo (mesto – 13,3 %; vas – 20,0 %). Za žganje in kompot jo uporabi slaba petina anketiranih živečih v vasi. Anketiranci iz mesta uporabljajo slivo za žganje (4,4 %) in za kompot (8,9 %). Marelico največ predelujejo v džem (mesto – 22,2 %; vas – 18,2 %), 11,1 % anketiranih iz mesta naredi marelični kompot. Nekateri marelico uporabijo tudi za sladice. Breskev največ predelujejo v kompot (mesto – 28,9 %; vas – 36,4 %) in džem (mesto – 8,9 %; vas – 20,0 %). Nekateri jo uporabijo še za sok in sladice. Nektarino predeluje zelo malo anketirancev.

Mandarine 6,7 % in pomaranče 17,8 % anketirancev iz mesta uporabi za sok. Jagodo največ predelujejo v džem (mesto – 35,6 %; vas 43,6 %), kompot (mesto – 20,0 %; vas – 10,9 %) in sok (mesto – 11,1 %; vas – 3,6 %). Malino predelujejo v sok (mesto – 24,4 %; vas – 18,2 %) in džem (mesto – 11,1 %; vas – 9,1 %). Robido v džem predeluje 11,1 % anketiranih iz mesta in 9,1 % iz vasi ter v sok 2,2 % anketirancev iz mesta in 5,5 % iz vasi, nekateri jo uporabijo še za čaj in liker. Rdeči ribez predelujejo v džem (mesto – 15,6 %; vas – 23,6 %), sok (mesto – 20,0 %; vas – 30,9 %) in kompot (mesto – 2,2 %; vas – 10,9 %), nekateri ga uporabijo še za čaj. Črni ribez največ predelujejo v džem (mesto – 13,3 %; vas – 25,5 %) in sok (mesto – 8,9 %; vas – 30,9 %), nekateri ga uporabijo tudi za čaj. Kivi za sok uporablja 6,7 % anketiranih, ki živijo v mestu. Oreh suši 17,8 % anketirancev, ki živijo v mestu in 29,1 % tistih, ki živijo na vasi. Poleg tega oreh kar precej uporabljajo za sladice, nekateri tudi za orehovec. Za sladice anketirani uporabljajo jagodo, malino, ameriško borovnico in kivi. Josto, kosmuljo, kaki, figo, ameriško borovnico, lešnik, mandelj in oljko predeluje zelo malo anketirancev.

4.6 NAČIN UŽIVANJA SADJA V GOSPODINJSTVU

Anketirane osebe smo vprašali, v kakšni obliki najpogosteje zaužijejo sadje. Rezultati so predstavljeni na sliki 9. Posamezni stolpci prikazujejo odstotek anketirancev, ki sadje najpogosteje uživajo na določen način (sveže, posušeno, v kompotu, džem, drugo).

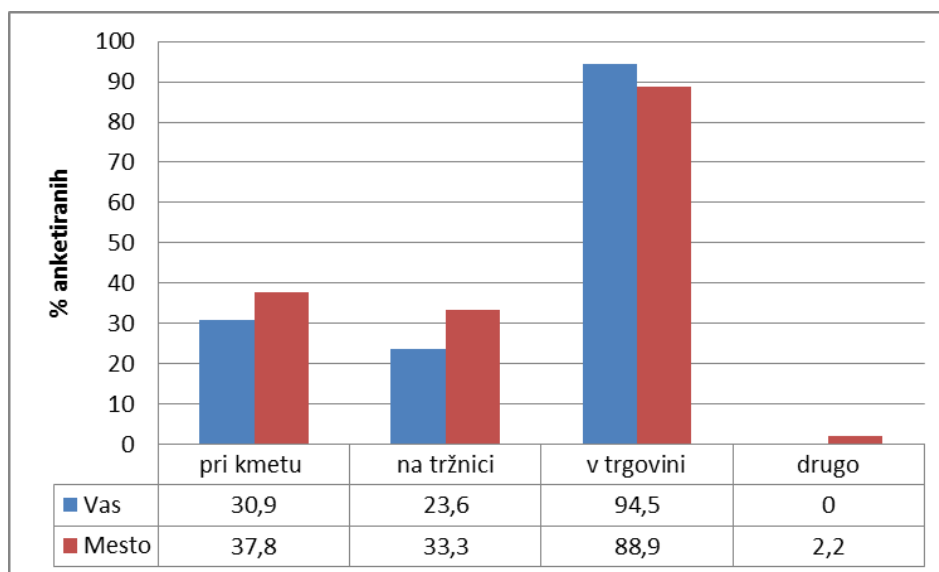

Slika 9: Anketirani po načinu uživanja sadja v gospodinjstvu glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016

Od anketirancev, ki živijo v mestu, jih najpogosteje uživa sveže sadje 86,7 %, sledijo tisti, ki uživajo sadni džem, teh je 20 %. V kompotu sadje najpogosteje uživa 15,6 % anketirancev iz mesta. Najmanj je tistih, ki najpogosteje uživajo suho sadje (4,4 %). Anketirancev, ki živijo na vasi in najpogosteje uživajo sveže sadje je 98,2 %. Tistih, ki najpogosteje uživajo sadni džem je 14,5 %. V kompotu sadje najpogosteje uživa 10,9 % anketirancev iz vasi. Tistih, ki najpogosteje uživa suho sadje je 9,1 %. 3,6 % anketiranih oseb, ki živijo na vasi, pa najpogosteje uživa sadje v soku.

4.7 KUPOVANJE SADJA

Anketirane osebe smo vprašali, kje vse kupujejo sadje (trgovina, pri kmetu, na tržnici, drugje). Rezultati so prikazani na sliki 10. Posamezni stolpci prikazujejo odstotek anketirancev, ki kupujejo sadje pri določenem ponudniku.

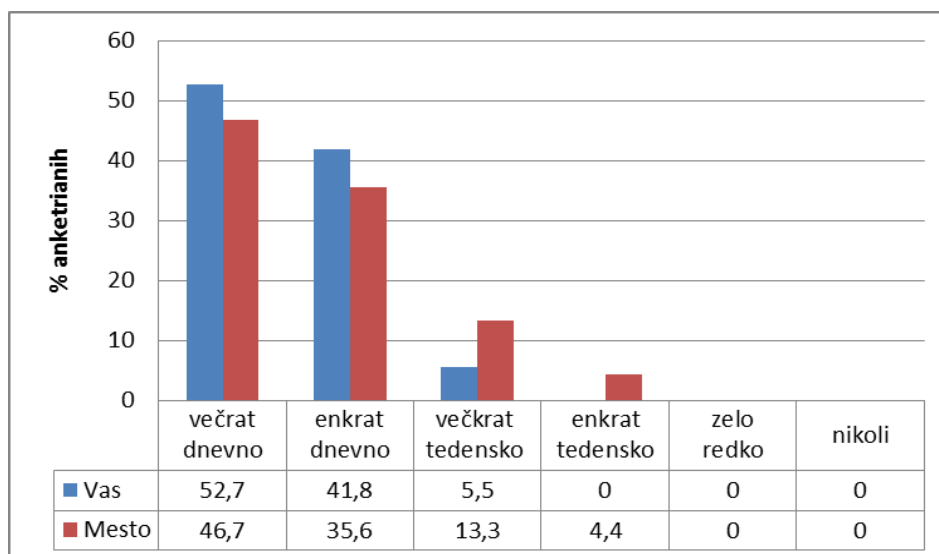

Slika 10: Anketirani po mestu nakupa sadja glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016

Največ anketiranih oseb iz mesta kupuje sadje v trgovini (88,9 %), 37,8 % ga kupuje pri kmetu, 33,3 % na tržnici in 2,2 % drugje (pri sorodnikih). Tudi anketiranci, ki živijo na vasi, največ kupujejo sadje v trgovini (94,5 %), sledijo tisti, ki kupijo sadje pri kmetu (30,9 %). Tistih, ki ga kupijo na tržnici, je 23,6 %.

4.8 POGOSTOST UPORABE SADJA V GOSPODINJSTVU

Anketirane osebe smo vprašali, kako pogosto v njihovem gospodinjstvu uporabljajo sadje. Rezultati ankete so prikazani na sliki 11, kjer posamezen stolpec predstavlja delež anketiranih.

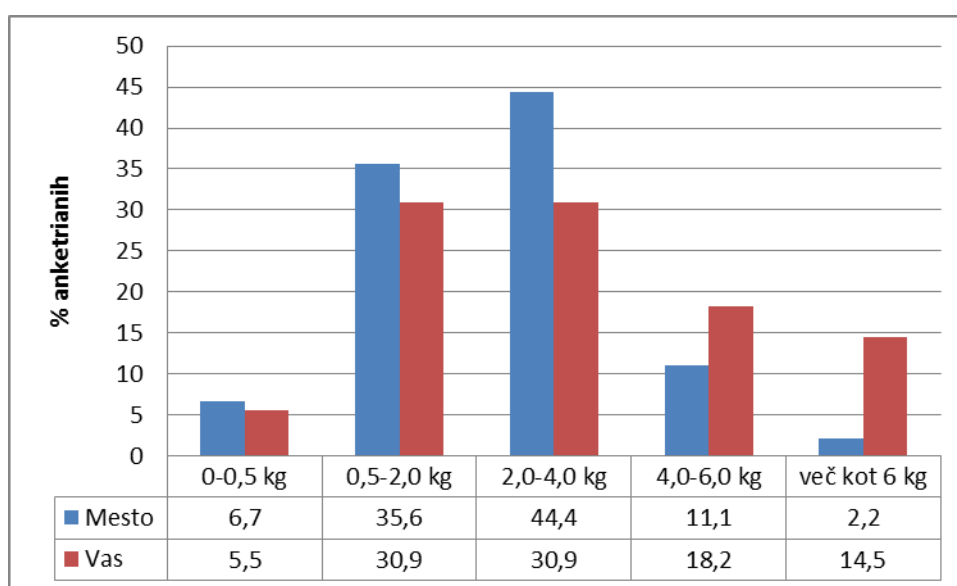

Slika 11: Anketirani po pogostosti uporabe sadja v gospodinjstvu glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016

Največ anketiranih, ki živijo v mestu, uživa sadje večkrat dnevno (46,7 %), 35,6 % enkrat dnevno, 13,3 % večkrat tedensko in 4,4 % enkrat tedensko. Izmed anketirancev, ki živijo na vasi je prav tako največ tistih, ki uživajo sadje večkrat dnevno (52,7 %), tistih, ki ga uživajo enkrat dnevno, je 41,8 % in večkrat tedensko 5,5 %. Nihče iz vasi ne uživa sadja le enkrat tedensko. Nihče ne uživa sadje zelo redko ali ga nikoli ne uživa, ne glede na kraj bivanja.

4.9 KOLIČINA ZAUŽITEGA SADJA V GOSPODINJSTVU

Anketirane osebe smo prosili naj ocenijo, koliko sadja zaužijejo v njihovem gospodinjstvu na tedenski ravni.

Slika 12: Anketirani po količini porabljenega sadja v gospodinjstvu na teden glede na kraj prebivanja, mesto (N = 45), vas (N = 55); 2016

Anketirancev, ki živijo v mestu in porabijo manj kot pol kilograma sadja na teden je 6,7 %, tistih, ki ga porabijo od 0,5 – 2,0 kg, je 35,6 %, tistih, ki porabijo 2,0 – 4,0 kg, je 44,4 %, tistih, ki porabijo 4,0 – 6,0 kg sadja na teden, je 11,1 % in tistih, ki ga porabijo več kot 6 kg, je 2,2 %. Anketirancev, ki živijo na vasi in porabijo manj kot pol kilograma sadja na teden, je 5,5 %, tistih, ki ga porabijo od 0,5 – 2,0 kg, je 30,9 %, tistih, ki porabijo 2,0 – 4,0 kg, je 30,9 %, tistih, ki porabijo 4,0 – 6,0 kg sadja na teden, je 18,2 % in tistih, ki ga porabijo več kot 6 kg, je 14,5 % (slika 12).

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA

Namen diplomskega dela je bil ugotoviti, katere sadne vrste prebivalci Selške doline uporabljajo, pridelajo doma in predelajo sami v gospodinjstvu, bodisi v sok, kompot, marmelado, bodisi ga posušijo, uporabijo za žganje ali ga predelajo še na kakšen drug način. Zanimalo nas je še, kje sadje kupujejo in kako pogosto ga uživajo ter v kakšni količini ga porabijo na tedenski ravni. Spraševali smo tudi, v kakšni obliki najpogosteje uživajo sadje, ali je to sveže, posušeno, v kompotu ali kot marmelado. Hkrati smo ugotavljali, ali se navade kupovanja, predelave in uživanja sadja prebivalcev Selške doline kaj razlikujejo glede na to, ali stanujejo v mestu ali na vasi.

Iz podatkov o popisu prebivalstva Slovenije januarja 2016 smo ugotovili, da 45 % prebivalcev Selške doline živi v mestih Selca in Železniki, 55 % pa v ostalih vaseh. Vse podatke smo obdelali posebej za mesto in posebej za vas.

Raziskava je glede uporabe različnih vrst sadja pokazala, da ni bistvene razlike med prebivalci mesta in vasi. V gospodinjstvih Selške doline so najbolj priljubljene naslednje vrste sadja: jabolko, hruška, češnja, breskev, mandarina, pomaranča, jagoda, kivi in oreh. Uporablja jih okoli 90 % vprašanih oseb ne glede na kraj bivanja. Okoli $\frac{3}{4}$ anketirancev uporablja slivo, marelico, nektarino, malino in mandelj. Približno polovica anketirancev uporablja rdeči ribez, kaki, figo, lešnik in oljko. Okoli 50 % anketirancev je označilo, da v gospodinjstvih uporabljajo tudi višnjo, robido, črni ribez in ameriško borovnico. Le v 10 % ali manj gospodinjstev pa uporabljajo kutino, josto in kosmuljo. Razveseljiv je podatek, da v nekaterih gospodinjstvih v Selški dolini uporabljajo tudi manj znane vrste sadja, kot sta kutina in josta, saj nekatere anketirane osebe teh dveh vrst sadja niti ne poznajo.

Glede pridelave različnih vrst sadja doma, pa so razlike med prebivalci mesta in vasi, saj več prebivalcev vasi prideluje sadje doma kot prebivalcev mesta. Še vedno pa kar precej anketirancev, ki živi v mestu, pridelava nekatere vrste sadja. Mnogi imajo vsaj malo vrta, na katerem gojijo vsakega po malo. Okoli polovica anketiranih oseb, ki živijo v mestu, prideluje jabolko, jagodo, hruško, malino, slivo in češnjo. Presenetljiv je podatek, da kar 35,6 % anketirancev, ki živijo v mestu prideluje orehe, saj oreh zavzame kar precej prostora. Okoli $\frac{1}{4}$ jih prideluje robido, črni ribez in ameriško borovnico. Kosmuljo prideluje 6,7 % anketirancev, ki živijo v mestu, marelico 4,4 %, josto in lešnik 2,2%. Zelo nas preseneča, da anketiranci, živeči v mestih pridelujejo celo mandarino (2,2 %), kivi (4,4 %), kaki (2,2 %), figo (6,7 %) in oljko (2,2 %). Mandarina in kivi sta verjetno majhni sadiki, ki rasteta v cvetličnih loncih. Kutine, višnje, breskve, nektarine, pomaranče in mandlja pa ne prideluje nobeden izmed anketirancev iz mesta.

Kar 85,5 % anketirancev, ki živijo na vasi, pridelujejo jabolko. Veliko jih prideluje tudi jagodo (72,7 %), češnjo (65,5 %), hruško (63,6 %) in slivo (58,2 %). Okoli polovica

anketiranih oseb prideluje malino, rdeči ribez, oreh in črni ribez. Robido in ameriško borovnico prideluje 29,1 % anketirancev, ki živijo v vasi. Po 10,9 % pridelujejo marelico in breskev, po 9,1 % pa višnjo, josto in kosmuljo. Lešnik prideluje 7,3 % anketirancev, ki živijo na vasi. Kutino, kivi in mandelj prideluje 1,8 % anketirancev, oljko pa 3,6 %. Nihče iz vasi ne prideluje nektarine, mandarine, pomaranče, kakija in fige.

Desnica (2010) v svojem diplomskem delu ugotavlja, da največ anketirancev iz Bele krajine v domačem sadovnjaku prideluje hruške, sledijo tisti, ki pridelujejo jabolka.

Prebivalci Selške doline zelo veliko sadja predelujejo na različne načine. Največ predelujejo jabolka, hruške, češnje, slive, marelice, breskve, jagode, ribez in oreh. Bistvenih razlik glede na kraj bivanja ni, izpostavili bi jih samo nekaj. Več anketiranih, ki živijo na vasi, sadje suši ali iz njega prideluje žganje. Več vprašanih oseb, ki živijo v mestu iz višnje in marelice naredi kompot. Več anketiranih iz vasi predeluje ribez v sok, kompot in džem, medtem ko več anketirancev iz mesta uporablja mandarino, pomarančo in kivi za sok. To je verjetno sveži sok, namenjen takojšnji porabi. Marelico in višnjo uporabi za kompot 11,1 % anketiranih iz mesta, medtem ko marelico le 1,8 % in višnjo 7,3 % anketirancev iz vasi. Kar precej vrst sadja uporabijo še za sladice.

Rezultati so pokazali, da prebivalci Selške doline najpogosteje uživajo sveže sadje, ne glede na kraj bivanja. Le okoli 10 % tistih, ki živijo na vasi, so označili, da najpogosteje uživajo suho sadje, v kompotu ali kot sadni džem. 3,6 % jih je navedlo, da najpogosteje uživajo sadne sokove. Več prebivalcev mesta, kot vasi najpogosteje uživa sadni džem in kompot. 4,4 % anketirancev iz mesta najpogosteje uživa suho sadje.

Z raziskavo smo glede kupovanja sadja v gospodinjstvih Selške doline ugotovili, da ni bistvenih razlik med prebivalci mesta in vasi. Največ, ne glede na kraj bivanja, jih sadje kupuje v trgovini, in sicer 91,7 % vseh anketiranih oseb. Pri kmetu in na tržnici sadje kupuje nekaj več prebivalcev mesta kot vasi. Nekateri, ki živijo v mestu, pa sadje kupujejo pri sorodnikih, ki verjetno živijo na vasi in imajo večji domači sadovnjak. Preseneča nas podatek, da kar tretjina vseh anketirancev kupuje sadje na tržnici, saj v Selški dolini ni stalne tržnice. Samo sezonsko kmetje pripeljejo svoje pridelke in jih prodajajo ob cesti. Desnica (2010) v svoji raziskavi ugotavlja, da največ anketirancev iz Bele krajine uporablja sadje iz domačega sadovnjaka, poleg tega ga še kupijo v trgovini.

Zelo razveseljiv je rezultat, da polovica anketirancev uživa sadje večkrat dnevno in da nihče izmed anketirancev ne uživa sadja zelo redko ali nikoli. Ta podatek kaže, da je sadje priljubljeno pri prebivalcih Selške doline, ne glede na kraj bivanja. Ugotovili smo, da sadje nekoliko pogosteje uživajo prebivalci vasi kot prebivalci mesta. V Beli krajini dnevno uživa sadje 73 % anketirancev (Desnica, 2010).

V gospodinjstvih Selške doline 6 % vseh anketiranih porabijo 0 – 0,5 kg sadja na teden ter 33 % gospodinjstev porabi 0,5 – 2,0 kg sadja na tedenski ravni ne glede na kraj bivanja.

Kar 44,4 % anketiranih iz mesta in le 30,9 % iz vasi porabi 2,0 – 4,0 kg sadja na teden. Več anketirancev, ki živijo v vasi kot tistih iz mesta, porabi 4,0 – 6,0 kg in več kot 6 kg sadja na teden. Raziskava je pokazala, da v Selški dolini količina porabljenega sadja na teden sovpada s številom članov v gospodinjstvu, medtem ko Desnica (2010) v Beli krajini ugotavlja, da z naraščanjem števila članov v gospodinjstvu, ne narašča količina porabljenega sadja na teden.

5.2 SKLEPI

V diplomskem delu smo naredili raziskavo o rabi in porabi sadja v Selški dolini. Ugotovili smo, da je sadje med prebivalci Selške doline zelo priljubljeno, saj ga več kot polovica anketirancev uživa večkrat na dan. Bistvenih razlik glede na kraj bivanja ni. Najpriljubljenejše vrste sadja so jabolko, hruška, češnja, breskev, mandarina, pomaranča, jagoda, kivi in oreh.

Ugotovili smo, da večji delež anketiranih, ki živijo na vasi, pridelava sadje, kot tistih, ki živijo v mestu. To je razumljivo, saj so na vasi razmere za gojenje sadja boljše glede na prostor, ki ga domači sadovnjak zavzame. Zelo razveseljivo je, da kljub temu polovica anketirancev iz mesta prideluje jabolko, jagodo, hruško, malino, slivo in češnjo. Pravzaprav je majhen del mesta Železniki blokovsko ali strnjeno naselje, kjer ni prostora za vrt. Mnogi imajo hišo in nekaj vrta, na katerem lahko pridelajo nekaj sadja in zelenjave.

V zvezi s predelavo sadja so razlike glede na kraj bivanja majhne. Ugotovili smo, da več anketiranih živečih na vasi sadje predeluje v žganje ali ga suši, več anketirancev iz mesta pa si iz pomaranče, mandarine in kivija pripravlja sveži sok. Za sladice anketiranci uporabljajo jabolko, hruško, češnjo, višnjo, marelico, breskev, jagodo, malino, ameriško borovnico in kivi ter lupinarje. Iz orehov in robide pridelujejo liker.

Anketiranci sadje največ kupujejo v trgovini. Bistvenih razlik glede na kraj bivanja ni, razen, da več anketirancev, ki živijo v mestu kupujejo sadje na tržnici ali pri kmetu v primerjavi s tistimi, ki živijo na vasi.

Količina porabljenega sadja na tedenski ravni sovpada s številom oseb v gospodinjstvu, torej več kot je oseb v gospodinjstvu, več sadja porabijo na teden.

6 POVZETEK

V Selški dolini smo maja 2016 anketirali 100 oseb iz Železnikov, Selc in 30 okoliških vasi. Želeli smo ugotoviti, katere sadne vrste prebivalci Selške doline pridelujejo, uporabljajo in na kakšen način predelujejo posamezno vrsto sadja. Povprašali smo o številu oseb v gospodinjstvu. Anketiranci so ocenili, koliko kilogramov sadja porabijo na teden. Zanimalo nas je še, v kakšni obliki sadje najpogosteje uživajo in kje ga kupujejo. Hkrati smo ugotavljali ali se njihove navade kaj razlikujejo glede na to ali živijo v mestu ali na vasi.

Z raziskavo smo ugotovili, da je sadje med prebivalci Selške doline priljubljeno, saj ga 94,5 % anketirancev, ki živijo na vasi in 82,3 % tistih, ki živijo v mestu, uživa vsaj enkrat dnevno. Nihče pa ne uporablja sadja zelo redko ali nikoli.

Ugotovili smo, da več anketirancev, ki živijo na vasi, kot tistih, ki živijo v mestu, prideluje sadje doma. To je razumljivo, saj je na vasi več prostora za vrt ali sadovnjak. Največ, kar 85,5 % anketirancev, ki živijo na vasi, prideluje jabolka. Zelo veliko jih prideluje še jagode (72,7 %), češnje (65,5 %) in hruške (63,6 %). Okoli polovica anketirancev pa prideluje slive, maline, rdeči ribez in oreh. Nektarine, mandarine, pomaranče, kakija in fige pa ne prideluje nihče iz vasi. Raziskava je pokazala, da tudi največ anketirancev, ki živijo v mestu prideluje jabolka (55,5 %) in jagode (51,1 %). Malino in hruško prideluje 44,4 % ter slivo in rdeči ribez 42,2 % anketirancev iz mesta, tistih, ki pridelujejo oreh, pa je 35,6 %. Nihče ne prideluje kutine, višnje, breskve, nektarine, pomaranče in mandlja.

Rezultati raziskave so pokazali, da prebivalci Selške doline uporabljajo vse navedene vrste sadja. Razlik glede na kraj bivanja pa ni. Vsi anketiranci iz mesta in 94,5 % iz vasi uporabljajo breskev. Več kot 90 % vseh anketirancev uporablja pomarančo, mandarino, jabolko in češnjo. Od 80 % do 90 % anketirancev uporablja hruško, marelico, nektarino, jagodo, kivi in oreh. Približno $\frac{3}{4}$ anketirancev uporablja slivo in malino, nekaj manj pa kaki, figo, lešnik in mandelj. Najmanj anketirancev v gospodinjstvu uporablja kutino, josto in kosmuljo.

Ugotovili smo, da sadje na različne načine predeluje nekaj več anketirancev, ki živijo na vasi, kot tistih, ki živijo v mestu, razen sok si iz pomaranče, mandarine, češnje in kivija pripravi več anketiranih v mestu. Jabolka suši 60 % anketirancev, ki živijo na vasi, in 40 % tistih iz mesta. Anketiranci sušijo še hruške, slive in orehe. Največ anketirancev predeluje v džem slivo, marelico in jagodo, nekaj manj pa češnjo, breskev, črni in rdeči ribez. Največ vprašanih oseb si kompot pripravi iz jabolka, hruške in breskve, sok pa iz jabolka, hruške in maline. Iz rdečega ribeza prideluje sok 30,9 % anketiranih, živečih na vasi in 20 % tistih, ki živijo v mestu. Za žganje največ porabijo jabolka, hruške, slive, liker pa pridelala nekaj anketirancev iz oreha in robide. Nekateri sadje uporabljajo za sladice (orehovi štruklji, peciva, potica, sadna kupa).

Glede na načine uživanja sadja ni bistvenih razlik glede na kraj bivanja. Sveže sadje uživa 98,2 % anketirancev, ki živijo v vasi in 86,7 % tistih, ki živijo v mestu. Džem uživa 20 % anketirancev iz mesta in 14,5 % iz vasi. Dobrih 10 % anketirancev uživa kompot in manj kot 5 % suho sadje ne glede na kraj bivanja.

Rezultati so pokazali, da 94,5 % anketirancev, ki živijo na vasi sadje kupuje v trgovini in 88,9 % tistih, ki živijo v mestu. Razlika glede na kraj bivanja je majhna, nekaj več anketirancev iz mesta kupuje sadje pri kmetu (37,8 %) ali na tržnici (33,3 %), kot tistih, ki živijo na vasi. Od anketiranih iz vasi jih 30,9 % kupuje sadje pri kmetu in 23,6 % na tržnici. 2,2 % anketirancev iz mesta je navedlo, da kupi sadje pri sorodnikih.

Največ anketirancev iz mesta (44,4 %) porabi na teden 2,0 kg – 4,0 kg sadja, nekaj manj (35,6 %) pa 0,5 kg – 2,0 kg. 30,9% tistih, ki živijo na vasi, porabijo 0,5 kg – 2,0 kg ali 2,0 kg – 4,0 kg sadja na teden. Razlika glede na kraj bivanja je ta, da več anketirancev na vasi porabi 4,0 kg – 6,0 kg (18,2 %) ali več kot 6 kg (14,5 %) sadja na teden. Tistih, ki živijo v mestu, 11,1 % porabi 4,0 kg – 6,0 kg in le 2,2 % več kot 6 kg sadja na teden.

Največ anketirancev živi v štiričlanskem gospodinjstvu, ne glede na kraj bivanja. Več anketirancev, ki živijo v mestu (17,8 %), kot tistih, ki živijo na vasi (9,1 %) živi v dvočlanskem gospodinjstvu. Nihče iz mesta ne živi v šestčlanskem gospodinjstvu, medtem ko 10,9 % tistih iz vasi živi v šestčlanskem gospodinjstvu.

7 VIRI

- Adamič F., Bernot D., Cegnar F., Črnko J., Grum A., Hlišč T., Honzak D., Lekšan M., Maček J., Modic D., Oblak M., Smole J., Strgar A. 1975. Naše sadje. Ljubljana, Kmečki glas: 188 str.
- Agriculture, forestry and fishery statistics. 2015 edition. Luxembourg, Publications Office of the European Union. 2016.
<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7158355/KS-FK-15-101-EN-N.pdf/79470e8c-abf3-43d3-8cd4-84880962cdd4> (2. 8. 2016)
- Arhiv – opazovani in merjeni meteorološki podatki po Sloveniji. 2016. ARSO, Agencija Republike Slovenije za okolje in prostor.
<http://meteo.arso.gov.si/met/sl/app/webmet/#webmet=vUHcs9WYkN3LtVGdl92LhBHcvcXZi1WZ09Cc1p2cvAncvd2LyVWYs12L3VWY0hWZy9SaulGdugXbsx3cs9md15WahxHf>; (28. 7. 2016)
- CBI trade statistics: fresh fruit and vegetables in Europe. 2016.
<https://www.cbi.eu/sites/default/files/trade-statistics-europe-fresh-fruit-vegetables-2015.pdf> (2. 8. 2016)
- Cortese D. 2000. Sadje – moč naravne hrane. Ljubljana, Kmečki glas: 317 str.
- Desnica M. 2010. Uporaba sadja v gospodinjstvih Bele krajine. Diplomsko delo. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo: 36 str.
- Planina F., Žumer L., Žumer N. 1973. Selška dolina v preteklosti in sedanjosti. Ljubljana, Muzejsko društvo Škofja Loka: 389 str.
- Prebivalci po spolu, občine in naselja, Slovenija, 1. januar 2016. 2016.
<http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5966&idp=17&headerbar=15> (1. 8. 2016)
- SURS. 2016. Statistični urad Republike Slovenije.
<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp> (2. 8. 2016)
- Šmid O. 1973. Selca nekoč. Ljubljana, Turistično društvo Selca: 107 str.
- Štampar F., Lešnik M., Veberič R., Solar A., Koron D., Usenik V., Hudina M., Osterc G., 2005. Sadjarstvo, Ljubljana, Kmečki glas: 416 str.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici prof. dr. Metki HUDINA za strokovno pomoč in nasvete pri izdelavi diplomskega dela.

Hvala prof. dr. Katji VADNAL za pregled in oblikovanje anketnega vprašalnika.

Za pregled diplomskega dela se zahvaljujem prof. dr. Gregorju OSTERCU, prof. dr. Zlati LUTHAR in dr. Karmen STOPAR.

Zahvaljujem se prijateljici Nataši za veliko pomoči pri izdelavi grafov in preglednic.

Hvala vsem, ki so sodelovali pri anketiranju.

Posebna zahvala možu in otrokom, da so razumeli, da moram pisati diplomu in sestrama Maji in Moniki, da sta nekajkrat varovali otroke.

2. Kje kupujete sadje?

- a) pri kmetu
- b) na tržnici
- c) v trgovini
- d) drugo: _____

3. Kako pogosto uživate sadje v vašem gospodinjstvu?

- a) večkrat dnevno
- b) enkrat dnevno
- c) večkrat tedensko
- d) enkrat tedensko
- e) zelo redko
- f) nikoli

4. V kakšni obliki najpogosteje uživate sadje?

- a) sveže
- b) posušeno
- c) v kompotu
- d) marmelada/džem
- e) drugo: _____

5. Ocenite koliko kg sadja porabite oz. pojedete v vaši družini na teden!

- a) 0-0,5 kg
- b) 0,5-2,0 kg
- c) 2,0-4,0 kg
- d) 4,0-6,0 kg
- e) več kot 6 kg

6) Kolikšno je število članov vašega gospodinjstva?

- a) 2
- b) 3
- c) 4
- d) 5
- e) 6
- f) drugo: _____

HVALA ZA SODELOVANJE!

Tadeja ROVTAR